

Grad Rijeka: korak po korak do zdravoga grada (Town of Rijeka)

Kristina Dankić, Ankica Perhat.

Grad Rijeka, Odjel gradske uprave za zdravstvo i socijalnu skrb

Ključne riječi: Grad Rijeka, Odjel gradske uprave za zdravstvo i socijalnu skrb

Europska mreža zdravih gradova

Program Zdravi gradovi provodi se u šest regija Svjetske zdravstvene organizacije (SZO), pa tako i europskoj regiji. Opći je cilj ovoga globalnog pokreta poticanje i obvezivanje lokalnih vlasti na unapređenje zdravlja.

Više od 1 200 gradova iz tridesetak europskih zemalja vezano je uz ovaj program preko različitih nacionalnih, regionalnih ili drugih mreža, a najnapredniji gradovi i preko Europske mreže zdravih gradova (87 gradova, od kojih su 67 punopravni članovi, a ostali imaju status kandidata).

Da bi se (p)ostalo članom te mreže potrebno je ispuniti prilično zahtjevne uvjete koji se uz to, svakih pet godina, prelaskom čitavog programa u novu fazu, obnavljaju. Svaka faza, zapravo, utvrđuje nove probleme, odnosno teme kojima se članice posvećuju i pokušavaju ih riješiti za trajanja faze.

Grad Rijeka je od 1998. godine uključen u Europsku mrežu zdravih gradova, unutar koje, otad, zajedno s drugim europskim gradovima, prolazi kroz različite faze projekta u čijem je središtu tema zdravlja i sve ono što zdravlje određuje.

Četvrta faza projekta

Trenutačno se projekt nalazi u četvrtoj fazi koja je započela 2003., a završit će, kako se planira, 2008. godine. Prioritetne teme ove faze jesu promicanje zdravog starenja, zdravoga urbanističkog planiranja, tjelesnih aktivnosti i aktivnog života te uvođenje metode procjene utjecaja različitih programa, projekata i akcija na zdravlje građana.

Koncept zdravo starenje podrazumijeva mogućnost ljudi svih dobnih skupina da žive zdravim, sigurnim i društveno aktivnim životom. Taj koncept prepoznaje čimbenike povrh zdravstvene i socijalne skrbi, koji imaju velik utjecaj na zdravlje i dobrobit ljudi, kao i napore koje moraju uložiti svi sektori kako bi utjecali na spomenute odrednice zdravlja. Pristup zdravo starenje pomiče strateško razmišljanje od tradicionalnog pristupa koji podrazumijeva pružanje usluga pasivnim primateljima, na pristup koji priznaje pravo pojedinaca na jednake mogućnosti i postupke. Taj pristup promiče i pozitivan stav prema starenju, nastojeći promijeniti postojeće stereotipe u vezi sa starenjem, te potiče razumijevanje među generacijama.

Koncept utjecaj na zdravlje (eng. Health Impact Assessment) podrazumijeva sveukupne, izravne ili neizravne učinke politike, strategija, programa ili projekata na zdravlje populacije. Procjena utjecaja na zdravlje definirana je kao kombinacija postupaka, metoda i instrumenata pomoću kojih se mogu procijeniti potencijalni (negativni i pozitivni) učinci politike, programa ili projekata na zdravlje populacije, kao i njihova raspodjela unutar određene populacije. Najveća je korist od takve procjene u tome što omogućuje umanjivanje negativnih zdravstvenih učinaka na zdravlje cjelokupne ili dijela populacije te jačanje pozitivnih učinaka, i to prije okončanja procesa donošenja odluka, što vodi njihovom utemeljenijem i transparentnijem donošenju.

Zdravo urbanističko planiranje, zapravo, znači planiranje za ljude. Takvo planiranje promiče ideju da grad ne čine samo zgrade, ulice i otvoreni prostori, već da je grad živ organizam čije je zdravlje usko povezano sa zdravljem njegovih građana.

Zdravo urbanističko planiranje odražava širu definiciju zdravlja SZO-a, a usmjereno je na pozitivne utjecaje takva planiranja na zdravlje, dobrobit i kvalitetu života ljudi. Ono nastoji usmjeriti pažnju urbanista na implikacije koje njihov posao ima na ljudsko zdravlje i dobrobit te pitanje zdravlja nastoji postaviti u samo središte procesa donošenja odluka. Planiranje za ljude nije samo atraktivni slogan, ono teži usmjeriti politiku i praksu razvoja prema uvažavanju važnosti kvalitete života, zdravlja i dobrobiti ljudi.

Dobro je znano da tjelesna aktivnost osobama svih dobnih skupina donosi dobrobit na tjelesnoj, socijalnoj i mentalnoj razini. Živjeti aktivno pitanje je osobnog izbora, ali se isto tako zna da će netko u tome više uspjeti ako živi u okruženju koje pogoduje tjelesnoj aktivnosti. Da bi se izgradilo okruženje koje će pomoći pojedincima da aktivno žive, potrebna je multisektorska politika i inicijative, što podrazumijeva uključenje stručnjaka kao što su urbanisti, ali i lokalnih nositelja vlasti.

Zdravo starenje

U skladu sa svojim dosadašnjim iskustvima i specifičnim interesima, svaki grad-sudionik četvrte faze projekta dužan je, radom u jednoj od podgrupa projekta, intenzivnije se posvetiti jednoj od spomenutih ključnih tema. Svaki grad član je jedne od četiri podgrupe, a svaka podgrupa ima oko petnaest članica.

Grad Rijeka izabrao je zdravo starenje kao temu kojom će se posebno baviti.

Razlozi su tomu zasigurno rezultati demografskih analiza stanovništva, koji pokazuju da je stanovništvo grada Rijeke poprilično staro, što u budućem razvoju grada pretpostavlja i mnoge negativne socijalne i gospodarske trendove. Ova je tema izabrana i zbog dosadašnjih pozitivnih iskustava u zadovoljavanju potreba starijih osoba, posebice što se tiče zdravstvene zaštite i socijalne skrbi, preko programa zaštite tjelesnog i mentalnog zdravlja i gradskoga socijalnog programa te senzibiliziranjem lokalne zajednice za potrebe osoba starije životne dobi.

Prvi korak u promicanju zdravog starenja, odnosno mogućnosti svih dobnih skupina da žive zdravim, sigurnim i aktivnim životom, bila je izrada publikacije 50+ u Rijeci – Starimo li zdravo u Rijeci?, prema nuputcima SZO-a.

Radi se o pozitivnom i dinamičnom modelu opisivanja populacije starije od 50 godina.

Publikacija sadrži kvantitativne i kvalitativne podatke o njihovu zdravlju i uvjetima života. U njezinoj su izradi sudjelovali mnogi: Državni zavod za statistiku RH, Nastavni zavod za javno zdravstvo PGŽ-a, Centar za socijalnu skrb Rijeka, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, Hrvatski zavod za zapošljavanje – Područna služba Rijeka, MUP RH, PU primorsko-goranska Rijeka, Ured državne uprave u PGŽ-u te mnoge druge institucije i udruge, od kojih su većina partneri Grada Rijeke u socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti građana.

Cilj je publikacije potpuniji i dublji uvid u demografsko stanje grada, u dostupnost službi koje pružaju zdravstvenu i socijalnu skrb te u uvjete života osoba na pragu starosti do onih u podmakloj životnoj dobi.

Istovjetno prikupljeni i prikazani podaci omogućuju međusobnu usporedbu s europskim gradovima-sudionicima projekta te eventualno preuzimanje nečijih pozitivnih i izbjegavanje negativnih iskustava.

Publikacija je i polazište za izradu akcijskog plana zdravog starenja u Rijeci do 2008. godine te pripremu cjelovite strategije zdravog starenja u ovom gradu nakon završetka četvrte faze projekta.

Spomenuti akcijski plan i strategija zasigurno će biti usmjereni na demografsku situaciju, tjelesno i mentalno zdravlje, socijalnu zaštitu, obrazovanje i rad, stanovanje, mobilnost, pristupačnost i sudjelovanje osoba starije životne dobi u aktivnostima društvene zajednice. Primjerice, spomenutim dokumentima operacionalizirat će se aktivnosti kojima bi se trebao pomladiti grad, odnosno kojima će se povećati atraktivnost grada, tj. stvoriti povoljna i poticajna okolina za mlađu populaciju. Utvrdit će se i način na koji će se ispitivati subjektivna percepcija zdravlja građana, pratiti stupanj zadovoljstva građana postojećom zdravstvenom i socijalnom zaštitom i ispitivati potrebe za novim službama i uslugama. Odredit će se način kako uključiti područja zdravlja i socijalne sigurnosti u gradske planove razvoja (npr. urbanističko planiranje). Treba istaknuti i definiranje načina na koji će se potkrepljivati korištenje resursa koje starije osobe posjeduju radi njihove dobrobiti, ali i dobrobiti cjelokupne lokalne zajednice.

Projekt u službi promicanja zdravlja

Projekt koji smo nastojali ukratko prikazati, svojevrsan je okvir za rješavanje nekih bitnih problema s kojima se suočava ne samo naš grad, već i većina europskih gradova.

Osim što izravno pridonosi lokalnoj zajednici, posebice u promicanju zdravlja, projekt ima svojevrsnu važnost u državnim okvirima gdje može poslužiti kao pozitivan model drugim gradovima, posebice onima uključenima u Hrvatsku mrežu zdravih gradova.

Na međunarodnoj razini, projekt nas promiče kao grad u kojem se građanima nastoji osigurati zdrav i kvalitetan život i zasigurno pridonosi široj prepoznatljivosti Rijeke i države.

Na kraju, treba istaknuti da je Rijeka već prepoznata kao grad u kojem se aktivno promiče zdravo starenje, zbog čega je koordinatorica projekta Rijeka – zdrav grad imenovana članicom Savjetodavnog odbora pri Europskoj mreži zdravih gradova, što je izvanredno postignuće.

Kontakt osoba:

Mr. sc. Kristina Dankić, Grad Rijeka, Odjel gradske uprave za zdravstvo i socijalnu skrb, Korzo 16, 51000 Rijeka, tel. +385 51 209-620, faks +285 51 209 629, e-mail: kristina.dankic@rijeka.hr